

kelijk kort Gereformeerd is. Hij betwijfelt of ze in dien tijd, ook al houdt hij hun overgang voor oprecht, geheel in de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing hebben kunnen inleven. En wij kunnen niet ontkennen, dat het over het algemeen voor iemand, die uit anderen kring komt, zeer bezwaarlijk valt de grondbeginselen van het Calvinisme zich zóó eigen te maken, dat hij na een jaar of vijf, reeds een leidende positie kan innemen. Dat zulken voor schismatische gevoelens, van welken aard ook, zoo zij maar enigszins een brug slaan naar hun vroegere levensbeschouwing, veel lichter toegankelijk zijn dan anderen, ligt voor de hand.

Als tweede verschijnsel neemt hij het gemengde huwelijk of een huwelijk, waarin een der partijen oorspronkelijk tot een andere kerk behoorde, maar tijdens de verloving of ook tijdens het echtelijke leven tot de Gereformeerde kerk zijn overgekomen. Niet onaardig zet hij uiteen, hoe zij, die overkwamen het in onze kerken over het geheel goed kunnen vinden, als er maar geen konflikt ontstaat. Bij een konflikt kiezen zij al licht voor de richting, welke hun het ruimst toeschijnt. Het oude blijft nog altijd in hen na te werken. Zij hebben zich nooit ten volle geassimileerd.

Tot zoover dit in menig opzicht interessante stuk.

In deze opmerkingen ligt veel waar, al moeten we zeer sterk waarschuwen tegen generaliseeren.

Ieder kan in zijn omgeving personen aanwijzen, die uit anderen kring tot ons zijn gekomen en zich als degelijke Gereformeerden deden kennen.

Wel mag in het algemeen erop aangedrongen, dat men niet te spoedig nieuw-Gereformeerden een vooraanstaande plaats in onze Gereformeerde beweging geeft en bovenal, dat de gevaren van het gemengde huwelijk van den kansel hel belicht worden.

De genoemde verschijnselen leveren zeer zeker een bijdrage tot de psychologie van het schisma.

Men vergeet echter niet, dat nog tal van andere factoren zich daarbij doen gelden.

Een andere geest.

Wie studie wil maken van de psychologie van het schisma, mag vooral als faktor niet verwaarloozen het ontstaan van een anderen geest in onze kerken.

Onze hoog gewaardeerde Pers-schouwer maakte reeds melding van de uitlating van De Buskes, de tweede schismatische predikant.

Hij schreef ondubbelzinnig: „De geest van Assen is een andere geest dan de mijne”.

Hoezeer hij ook het dogmatisch-exegetisch rapport prees als „degelijk werk, maar alleen van synodaal standpunt” en het den lof gaf „het zit voortreffelijk in elkaar”, zoo verklaart hij toch met ronde woorden: „De wijze van argumentatie en tekstgebruik, welke het rapport aanwendt, is mij geestelijk vreemd”.

En zijn besluit is dan ook genomen: „Wij moeten krachtig getuigen van uit onzen geest tegen den geest van Assen”.

Zijn hierdoor de handelingen van Assen ten opzichte van Dr. G. en de kerkeraadsleden, die deelnamen aan de scheurmaking, niet ten volle gerechtvaardigd?

Meer nog — want de Synode bandt niemand uit de kerk — blijkt hieruit niet zonneklaar, dat zij, die dogmatisch tegenover de Synode van Assen staan, in onze kerken niet thuis hooren?

De Buskes mag hier als hun spreektrampet worden beschouwd.

* Zij zijn van een anderen geest.

Zij zijn aan de toepassing van de belijdenis, welke Assen gaf, geestelijk vreemd.

Zij moeten getuigen tegen den geest van Assen.

Ofschoon wij het sterk betreuren, dat het zoover met hen is gekomen en het onze hede blijft, dat zij tot inkeer komen, gevoelt een ieder, dat zij heterogene bestanddeelen in onze kerken zijn, dat het niet mogelijk is binnen één en hetzelfde kerkverband vredig met hen saam te leven en dat wij uit dat gezichtspunt in het schisma berusten.

Gelijk met andere andersdenkenden zijn er wel punten, waarop wij buiten het kerkverband met hen kunnen samenwerken.

Maar binnen het kerkverband zou het tot één voortdurenden strijd hebben gevoerd.

Niet, dat wij het goedkeuren, dat zij zich van de Gereformeerde kerken hebben losgescheurd en dat de schismatische kerkeraad van Amsterdam-Zuid zich van de echte Gereformeerde kerk van Amsterdam-Zuid heeft afgescheiden.

Beter ware het geweest, indien wij de middelen tot behoud, de kerkelijke tucht op hen hadden kunnen toepassen.

Maar nu wij eenmaal voor het feit staan, dat zij zich aan de tucht hebben onttrokken, moet toegegeven: gelijk zij op het oogenblik zijn, staan ze vreemd tegenover ons en zijn van een anderen geest.

Van schismatische zijde erkent men het.

Wij schromen niet het ook te erkennen.

En het is te hopen, dat bezwaarden, die toch heimelijk met de schismatieken heulen, even openhartig zijn als De Buskes.

Wij missen niet graag iemand.

Wij wenschen wel met Paulus, dat alle menschen waren gelijk wij.

Maar twee groepen, die als vreemden tegenover elkan-

der staan, kunnen in één kerk niet samengaan.

Zij zouden elkanders kracht verteren.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Onbillijke critiek?

Onder het opschrift „onbillijke critiek?” heeft de heer Jonkman te Amsterdam mijn brochure „De

tucht op school, naar gereformeerd beginsel” besproken in „De School met den Bijbel”.

Neen, zoo is het niet.

De heer Jonkman heeft in die artikelreeks, die zeer fel uitvaart tegen de bedoelde brochure, niets anders gedaan dan zijn optreden op de jaarvergadering van „Gereformeerd Schoolverband” verdedigen.

Vandaar ook de titel: „Onbillijke critiek?” Met een vraagteeken.

Maar bij de zelfverdediging, die niet eens een antwoord is op mijn repliek maar alleen een herhaling van de talloze beweringen uit zijn de-
bat, heeft hij, juist door die herhalingen van zijn opmerkingen, gelegenheid gevonden een poging te doen, mijn brochure tot op den draad nit te kleeden.

Van onderscheiden zijde bereikt me de mededeeling, dat men van mij een antwoord op de opmerkingen van den heer Jonkman verwacht in „De Reformatie”.

Laat ik mogen zeggen, dat ik, zelfs niet in „De School met den Bijbel” de stukken van den heer Jonkman van het begin tot het einde denk te beantwoorden. Stel de gelegenheid wordt mij daartoe geboden. Immers er worden in die stukken talloze vragen gedaan — vragen, die de heer Jonkman misschien heel gewoon vindt, maar die dat allerminst zijn.

En nu één van tweeën — de heer J. is zoo naïef te denken, dat er op die vragen heel gemakkelijk een antwoord is te geven — maar dan begrijpt hij de porté van zijn eigen vragen niet. En dat veronderstel ik allerminst. De „professor” onder onze schoolmeesters, de heer J., is natuurlijk genoeg „hij” om te weten, wat hij vraagt.

Maar als hij dan weet wat hij vraagt, dan is er aan die vragen-stellerij een wonderlijke kant. Immers dan weet hij, dat het onmogelijk is in een blad of tijdschrift antwoord op die vragen te geven. Zoodat hij het debat heeft gesteld in een vorm, waarin een debat niet gesteld mag zijn. In de oude ridderromans maakt de „schoone”, die ten huwelijk gevraagd wordt, somwijlen een ridderlijk gebaar. „Bewijs mij, o ridder, dat gij in staat zijt mij voor het leven gelukkig te maken. Bewijs mij, dat uw liefde sterker is dan de dood”.

Aangezien een schoone jonkvrouw hier spreekt, heeft dat gebaar dan heel ridderlijk. Maar het is gespeend aan alle waarachtige ridderlijkheid. Want de arme jonkman, die dingt naar de hand van de schoone, kan niet eerst sneven en dan nog van zijn „geliefde” houden. Ze deed een vraag, waarmee ze van te voren zeker was van de zegen harer ridderlijkheid, die met echte adeldom evenwel niets van doen had.

Zooiets doet de heer Jonkman. Hij vermenigvuldigt de vragen — en hij weet van te voren, dat alleen door het schrijven van een lijvig boekdeel deze vragen zijn te beantwoorden. Ergo is hij van te voren zeker, dat hij geen antwoord krijgt op al die vragen.

Maar wat dreef den heer J. tot zijn artikelen?

De begeerte, een recensie te geven van mijn brochure? Zeker niet, want in hetzelfde nummer, waarin hij zijn artikelen begon, schreef hij óók een recensie in de daartoe aangewezen rubriek.

De begeerte, te waarschuwen voor een gevaar? Zeker niet, want nergens wijst hij een gevaar van mijn werke aan.

De begeerte, te wijzen op iets goeds? Ook niet, want nergens doet hij zulks.

Dan misschien zijn overtuiging, dat het noodzakelijk was, te zeggen, dat deze brochure niets gaf voor het onderwijs? Dat heél zeker toch niet, want hij neemt het mij kwalijk, dat ik Scheler besprak, wanneer die toch niets heeft te zeggen voor onze tucht! Dus moet het hem onmogelijk zijn te praten over iets, dat ons „toch niets heeft te geven”.

Wat kan dan het motief zijn van de artikelen-reeks?

De uitspraak, dat hij teleurgesteld is door mijn werke? Toch zeker ook niet, want de heer Jonkman zal zelf niet gelooven, dat het feit van zijn teleurstelling zoo gewichtig is, dat er meer dan zes kolommen moeten worden gedrukt, om die teleurstelling te rechtvaardigen?

Als enig motief blijft dan over, dat de heer Jonkman het gevoel had, dat de vergadering van Gereformeerd Schoolverband bij de discussie aan mijn zijde stond, toen ik de critiek van den heer J. onbillijk noemde. De heer J. geeft dus een „oratio pro domo”, een zelfverdediging. Trouwens, dat zóó de feiten zijn, bewijst reeds het opschrift: „Onbillijke critiek?” Eigenlijk bespreekt hij de vraag, of mijn bewering — en het klaarblijkelijke gevoel van de Utrechtsche vergadering — dat de heer J. „onbillijke critiek” had geoeftend, juist is.

De hele artikelreeks van den heer Jonkman is dus een rechtvaardiging van des heeren Jonkmans optreden in Utrecht. Ik heb er vrede mee. Maar hij beweert, dat we dan te doen hebben met een poging tot rechtvaardiging.

De weg, dien de heer J. hier volgt, is min of meer nieuw. Maar we moeten dien kant, dien hij opgaat, zeker niet op. Want dan kunnen we heel

het jaar wel onze onderwijsbladen vullen met „voortgezette debatten” — vooral, wanneer men, zooals dat het geval is bij den heer Jonkman, nogal eens een enkele maal in debat treedt.

Nu weten we wel, dat de heer J. de opvatting heeft, dat polemië ook geoorloofd is in gevallen, waarin anderen oordeelen, dat die achterwege moet blijven. Ik denk er b.v. aan, dat hij in een referaat voor Gereformeerd Schoolverband (voor twee jaar, het referaat van het toen „vorige” jaar (van den heer van der Kooy) te lijf ging. Dat alles is zijn zaak.

Maar wanneer hij meent, een debat van een vergadering te moeten voortzetten, nadat hij den indruk kreeg, dat de vergadering dacht, dat hij ongelijk had, dan volg ik hem niet op dien weg.

Dit doen is buiten de orde, tenzij dan dat er gewaarschuwd moet worden tegen een principieele afwijking.

En bovendien worden er zoo allerlei menschen bij het geval betrokken, die er niets mee te maken hadden; die de vergadering niet bijwoonden; die in de krant mischien niet eens een verslag lezen.

Trouwens de gewrongen manier, waarop de heer J. zijn schrijven over dit geval in „De School met den Bijbel” rechtvaardigt, zegt genoeg, dat de heer J. dit zelf heeft gevoeld. Hij zegt toch, dat ingeval de brochure naar zijn zin was geweest, hij er de lezers ook op attent zou gemaakt hebben. Dus nu het anders is, mag hij het óók doen. Ja, juist mijnheer Jonkman, — nu kunt U recenseren zooals U wilt. Maar U hebt daarom nog geen recht een debat van een vergadering aan uw lezers weer op te warmen.

Verder neem ik van het te Utrecht gezegde geen woord terug.

De critiek van den heer Jonkman was en is onwetenschappelijk. Zij houdt geen rekening met wat deze brochure — dit referaat — zijn wil, naar de uitdrukkelijke uitspraak van het referaat zelf. Er staat uitdrukkelijk in, dat het zijn wil een referaat over eenige punten betreffende de tucht, een referaat, dat ook door de aanwezige ouders en bestuursleden moet kunnen worden gevolgd. En wetenschappelijk optreden eischt, dat we in de eerste plaats vragen: wat wil dit ding zijn? Niet wat de heer Jonkman van te voren gedacht heeft, dat het zijn zou, maar wat de schrijver met evenzoo vele woorden gezegd heeft, dat het zijn wilde, beslist hier. De heer Jonkman beschikt over zooveel wetenschappelijke zin, dat hij dit zal moeten toestemmen. Het is niet wijsgeerig, ook niet met vreemde woorden gezegd. Maar het is nog steeds waar.

En zoodoende is ook de critiek van den heer J. onbillijk.

Voor deze opvatting vallen alle geweldige beweringen van den heer J. weg. Had hij graag iets anders gehad — wel het is best mogelijk. Ik heb ook wel eens iets van den heer J. gelezen, dat ik gaarne iets anders had gehad. Maar daarover schrijven we dan toch geen kolommen vol, mijnheer Jonkman? Dat doen we eerst, wanneer iemand zondigt tegen het beginsel, of dwaalt op den weg der wetenschap.

In „De School met den Bijbel” hoop ik op enkele meer speciale punten te mogen ingaan. De finesses uit het debat breng ik hier niet naar voren.

De lezers van „De Reformatie”, die me verzochten over dit geval iets te schrijven in ons blad, zullen, hoop ik, tevreden zijn, en begrijpen, waarom we nu, in ons blad althans, een punt zetten achter deze kwestie.

Het spijt me, dat ik ditmaal moest debatteeren.

Maar ook een onbillijke aanval kan iemand soms dwingen te strijden, doordat hij gaat zeggen, waarom hij niet strijden wil.

J. W.

LITERAATUUR EN KUNST.

„Het huis eener kunstenaar”.

In de bekende reeks literaire-uitgaven van den heer Em. Querido te Amsterdam (ik meen mij den naam „kleine-luxe-reeks” te herinneren voor deze serie, maar vind dien naam op de boekjes zelf niet), verscheen eenigen tijd geleden een interessant geschrift van P. H. Ritter over de woning van Ina Boudier Bakker, „Het Huis eener kunstenaar”.

De heer Ritter is een uitstekend stylist, die op pittige en dikwijls karakteristieke wijze de dingen weet te zeggen. Zijn „Zeeuwsche mijneringen” of „Het land van wind en water”, geestige beschrijving en beschouwing van ons volk en ons land, geven daarvan blijk. Wellicht kennen onze lezers deze aardige boekjes, die vooral ook door hun uiterlijk en illustratie de aandacht allerwege hebben getrokken.

De Schrijver van het boekje, dat we thans bespreken, is dus geen onbekende.

Maar bovendien is de stof, die hij behandelt origineel en interessant. Origineel, omdat we op een ongewone wijze gebracht worden tot de persoon van een onzer letterkundigen en interessant, omdat deze persoon is de voortreffelijke romanière Ina Boudier-Bakker, zoo niet de eerste van

onze roman-

betekkenend

Ritter bes-
huis, ons g-
wijzend op a
versiering. I
onderwerp v
titel aangeel
de mededeel
Ina Boudier
tegelijk een
zelve, om d
de teekening
kening is v

De bezoel
patricierswe
doel onse
cachet-voll
staat. Hij k
gang, wijze
leiding daan
huis als w
bouwd, zoo
„het leven d
werpen, in
geluiden, in
haast tastba

Dan kome
worden onty
dere tuinkan
spreekt over
tiekewand
de boeken e
ons ook voll
ster heersch
proeve van

Vervolgem
de „spelont
waarin de
daarin uitge
familie; de
vrouw is; d
richt. En tel
kening van
van de kun
twijfeld, om
haar roman
woning het
tie en pers
dat „het hu
ker) „één (i
is met haar
en liefheeft
om „is ha

In dit alle
Ina Boudier
arbeid, zoo
kelijk voor
geving te zie
met haar te
van de artist
je zelf een

Maar voor
dien we, doe
ster zelve kr
dier—Bakker
keeren van b
stelling, zich
taliteit verwa
Niet geheel
Boudier—Ba
nietzelf geke
bij, dat wie
dien indruk
leert dit bo
niet nandere
werkkamer,
van een spr
lijg omhoog
bloemen en
voorwerpen
die een „gr
tum”, „ver
zonder aes
kunstdrift...

„Vreemd”
met de schac
van het lev
vank doordr
tooverspheer
aan haar op
levenswerke

Maar zelf
in het verda
„hoe al deze
waartuit de
hoe er same
dingen, en
tot een hoog
wat vlak on
gen, zooals
figuren met
leidt”....

Men gevo
Boudier-Bak
schrijving va
de juiste ves
en haar wer
molding, dat

vullen met
aaner men
ikman, nogal
t. de opvatting
in gevallen
terwege moet
een reformat
or twee jaar
tar (van den
alles is zijn

bat van een
adat hij den
icht, dat hij
op dien weg
n zij dan dat
een principi-

lei menschen
ee te maken
roonden; die
erslag lazen.
op de heer
De School
moeg, dat de
gt toch, dat
vas geweest
aakt hebben
ok doen. Ja,
t U reeden
daarom nog
gadering aan

cht gezogde

was en is
een rekening
— zijn wil
het referaat
zijn wil een
treffende
or de aand-
den moet
etenschappen
plaats vrie-
le heer Jonk-
het zijn zou,
woorden ge-
ist hier. De
etenschappen
temmen. Het
ide woorden
in den heer

eweldige be-
ij graag iets
elijk. Ik heb
lezen, dat ik
rover schrij-
ol, mijn heer
neer iemand
op den weg

ik op enkele
De finesses
r voren.
me verzoch-
in ons blad,
rijpen, waar-
punt zetten

debatteeren.
ouand soms
eggen, waar-

J. W.

en van den
teen mij den
n voor deze
boekjes zelf
n interessant
woning van
ener kun-

ylist, die op
de dingen
oeringen" of
ge beschrij-
n ons land,
onze lezers
k door hun
wege hebben

e thans be-

ij behandelt
adat we op
tot de per-
interessant.
romancier
eerste van

gize roman-auteurs, dan toch zeker een der meest
beteekenende.

Ritter beschrijft in dit boekje zeer uitvoerig het
huis, ons geleidend van kamer tot kamer en ons
wijzend op alle bijzonderheden van meubilerie en
versiering. Deze beschrijving is de hoofdzaak, het
onderwerp van het boekje, zooals trouwens ook de
titel aangeeft. Maar, het kan wel niet anders, in
de mededeeling van alles wat in de woning van
Ina Boudier-Bakker opmerkenwaardig is, wordt
tergelijk een beeld gegeven van de kunstenaar-
zelve, omdat zij in dit huis het middelpunt is en
de tekening van haar omgeving tegelijkertijd teek-
ning is van haar zelf.

De bezoeker, die blijkbaar huisvriend is in de
patriciërswoning op de Nieuwe Gracht te Utrecht,
doet ons eerst het huis van buiten zien en de
zachet-volle omgeving van de oude, Utrechtsche-
straat. Hij leidt ons vervolgens door de hal en den
gang, wijzend op iedere bijzonderheid en naar aan-
leiding daarvan spreekt hij in 't algemeen over het
huis als woonplaats, „om den mensch heen ge-
bouwd, zooals de schubben om de dieren", waar
„het leven der familie in al zijne voegen en voor-
werpen, in zijn eigen geur, in den weerklink der
geluiden, in de stem van de bel en van de klok...
haast tastbaar aanwezig is".

Dan komen we in de tuinkamer, waar de gasten
worden ontvangen. Vooral in de beschrijving van
deze tuinkamer is de auteur zeer uitvoerig; hij
spreekt over ieder meubelstuk, over de zeer artistie-
ke wandversiering, de verlichting, het theegeroi,
de boeken en platen — maar daardoor teekent hij
ons ook volkomen de sfeer, die rondom de Schrijf-
ster heerscht. En de beschrijving zelf is bovendien
proeve van literaire kunst.

Vervolgens komen al de vertrekken aan de orde:
de „spelkamer", een eigenaardig ingebouwde kamer,
waarin de groote zilverkast staat, die met al de
daarin uitgestalde siervoorwerpen erfstuk is der
familie; de huiskamer, waar de Schrijfster huis-
vrouw is; de werkkamer, waar zij haar arbeid ver-
richt. En telkens weer krijgen we in dat alles teek-
ning van de smaak, de ideeën, de liefhebberijen
van de kunstenaar, elementen van waarde onge-
twijfeld, omdat ze ons inzicht in den geest van
haar romans verbreden. Overal „treft u in deze
woning het door elkaar geweven van familietraditie
en persoonlijke levensvereeniging" en ge-ziet,
dat „het huisvrouwelijke" (van Ina Boudier-Bak-
ker), „een (is) met haar kunstenaarschap, dat één
is met haar leven. Omdat ze het gewone begrijpt
en liefheeft", wat ge in elk vertrek opmerkt, daar-
om „is haar werk zoo doordringend".

In dit alles is veel, dat ons belang inboezemt.
Ina Boudier-Bakker is, door haar rijken roman-
arbeid, zoozeer onze bekende, dat het aantrek-
kelijk voor ons is, haar in haar dagelijksche om-
geving te zien en op deze wijze als van zeer nabij
met haar te verkeer. In de kleurige beschrijving
van de artistieke en smaakvolle woning is het boek-
je zelf een roman van het moderne stempel.

Maar vooral toch is van betekenis de indruk,
dien we, door deze milieu-teekening van de Schrijf-
ster zelve krijgen. Men zou uit den geest van Bou-
dier-Bakker's romans, uit het voortdurend weer-
keren van het thema der desillusie en levensleer-
stelling, zich omtrent haar zelf een aan deze men-
taliteit verwante voorstelling kunnen gaan vormen.
Niet geheel onlogisch zou het zijn, zoo men Ina
Boudier-Bakker zich dacht als een sombere, in-
zichzelf gekeerde figuur, (al voegen we er aanstonds
bij, dat wie de romans goed gelezen heeft van
dien indruk terecht is teruggekomen). Welnu, dan
leert dit boekje haar anders zien. Volg dan maar
met aandacht, wat Ritter u meedeelt over haar
werkkamer, die „de droomkamer zou kunnen wezen
van een sprookjesschrijver" door „de vele, grilli-
ge omhoog rankende planten en de hel fonkelende
bloemen en de als planten en bloemen grillige
voorwerpen en de kleurige doeken en behangselen",
die een „groot, zonnig vertrek" is, „een binnen-
tuin", „vertaastbaarde, ongebreidelde verbeelding
zonder aesthetischen stijloper, ... symbool van
kunstdrift".

„Vreemd" zegt Ritter zelf, „hoe dit hart, dat
met de schaduwen vertrouwd is, deze geest, die zich
van het leven zoo weinig illusies schept en het
vaak doordringt tot op het gebeente, zich in een
looverspbeer terugtrekt, zoodra ze voort gaat weven
aan haar op de heimelijk droomomspinnen koele
levenswerkelijkheid gericht verhaal".

Maar zelf verklaart hij dit verschijnsel, als hij,
in het verdere van z'n beschrijvingen, doet zien,
„hoe al deze dagelijksche dingen de talismans zijn,
waartoe de toovermacht der verbeelding ontkiemt,
hoe er samenhang is tusschen haar menschen en
dingen, en hoe zij het leven niet kon verheffen
tot een hogere orde, als zij niet ook, tegelijkertijd
wat vlak om haar heen is, koesterend kon verzor-
gen, zooals ze de vreugden en teleurstellingen harer
figuren met haar koesterende gedachten bege-
leidt".

Men gevoelt het, zoo wordt de sfeer van Ina
Boudier-Bakker's werk mede verklaard uit deze be-
schrijving van haar omgeving, of anders, zoo wordt
de juiste verhouding gezien tusschen de Schrijfster
en haar werk. In dit verband verdient het nog ver-
melding, dat Ritter ook een hoofdstukje wijdt aan

den gastheer, Ina Bakker's echtgenoot, dien hij teek-
ent als een fijn, kunstgevoelig man, wiens be-
teekenis voor het werk der kunstenaar groot is.
De aandacht van den kunstenaar toch is saamge-
trokken op het bijzondere gebied zijner belang-
stelling, terwijl ze bij den kunstgevoelige op het
leven in zijn geheel is gericht. De laatste heeft dus
voor den eerste een nivelleerende betekenis, en
dat is in 't bijzonder ten aanzien van het echtpaar
het geval. „Meent ge" zoo schetst Ritter in vra-
genden vorm dezen invloed, „dat het stille, onop-
gemerkte wonder kon worden voltrokken van een
roman- en vertaalkunst, die hare gave voortreffeli-
jkheid handhaaft in ieder nieuw verschijnend boek,
indien het verbeteren-hartstochtelijk temperament der
Schrijfster niet behoeft werd tegen te buiten gaan
van zichzelf, door de gave menscheijkheid en het
finzinnig, vragenderwijs tot uiting komend artistiek
begrip dat leeft in hem, die haar steeds omringt?"

Een slothoofdstuk, op aardige wijze in het ver-
band van 't geheel gebracht, schetst de, in het
bovenstaande aangegeven, verhouding van Schrijf-
ster en productie, door de hoofdfiguren van de ver-
schillende boeken in de tuinkamer op bezoek te
doen komen bij de Schrijfster, die daar in het stille
schemeruur zit. Al die personen komen tot haar en
vragen, waarom zij hen zoo deed worden als ze
zijn en in deze min of meer allegorische voorstel-
ling, wordt dan de geest van Boudier-Bakker's
romans geteekend en tegelijk de kracht in z'n
inhoud staat dit hoofdstuk naast het geheel,
maar door z'n vorm is het daarmee toch
zoozeer in relatie gebracht, dat het niet als een
aanhangel wordt gevoeld. En bovendien, het astruc-
teert, wat toch de eindbedoeling is van het bezoek
aan het huis der kunstenaar, n.l. de kunstenaar
zelve beter te leeren kennen.

Goed geschreven als het is, belangrijk om z'n
onderwerp en de bewerking daarvan, is Ritter's
boekje zeker de vermelding waard en een aardige
bijdrage tot de kennis omtrent een romanière van
naam als Ina Boudier-Bakker is.

C. T.

Naschrift. Een onzer lezers maakt mij opmerk-
zaam op het feit, dat de eenige weke geleden be-
sproken roman „Helmut Harringa", niet een na-oorlogsch-
boek is. Van deze correctie neem ik dankbaar nota en
ik breng ze den lezers over, al blijft de zakelijke inhoud
van m'n artikel daardoor onveranderd. „Helmut Har-
ringa" is geheel een boek, dat past in de lijn, die ik
daar aangaaf en is dan als herdruk up-to-date. C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De wereld van den Islam.

De Islam blijft steeds de aandacht trekken van ieder
Christen, die meeleeft met zijn tijd, en de bede: „Uw
Koninkrijk kome" van harte bidt.

Immers, de Mohammedanen zijn meer dan 230 mil-
joen (230.000.000) in getal, en voorwerp van zendings-
arbeid. Zij leven buiten Christus; en al is de naam Jezus
hun niet onbekend, die naam heeft voor hen niet de be-
teekenis van Zaligmaker.

Temeer hebben de Christelijke volken een roeping te-
genover de Mohammedanen, omdat 7 van elke 8 onder-
danen zijn van Christelijke mogendheden; slechts 1 op de
8 leeft onder eigen Mohammedaans bestuur. Moeten
wij er niet Gods hand in zien, dat bijna heel de Moham-
medaansche wereld een Christelijke overheid heeft?

Bovendien, de houding van den Islam is ook van het
grootste belang voor de internationale betrekkingen der
volken. De wereld is, sinds den laatsten oorlog, als het
ware één groot geheel geworden; de scheidsmuuren zijn
weggevalen; zelfs vliegen de auto's door de Sahara-
woestijn. En het kan niemand onverschillig zijn, hoe het
met een belangrijk deel van de wereld, gelijk toch de
Islam is, gesteld is.

Voorts, in de Mohammedaansche wereld vinden aller-
lei ingrijpende veranderingen plaats op alle gebied. Het
kan niet uitblijven, of daardoor wordt het geloof van den
Islam ondermijnd. Hoeveel zegt in dezen niet reeds de
afschaffing van den fez en den sluier in Turkije, en de
emancipatie der vrouw. Zal de Islam als godsdienst
straks ineenstorten? Dan zal het toch iets anders en bet-
ters moeten ontvangen in plaats van het ineenstortend
geloof, zal het niet aan de revolutie ten buit vallen en
aan het brutaalst ongelooft. En dit andere, dit betere, kan
alleen het Evangelie van Jezus Christus zijn.

Uitstel van den zendingsarbeid kan het nog minder
lijden, omdat er van de zijde van het ongelooft een zeer
krachtige aanval op de Mohammedaansche wereld wordt
gedaan. Het materialisme van het Westen oefent een zeer
verderfelijken invloed uit. De moderne beschaving werkt
ook niet bepaald zedelijk en geestelijk verheffend. Vele
dusgenaamde „christenen" geven een buitengewoon
slecht voorbeeld door hun wandel, en brengen het Chris-
tendom in discredit.

Alles roept in de wereld van den Islam om het Evan-
gelie, als het eenige middel van eeuwige en tijdelijke
verlossing.

Christendom toekomst. Bovendien is daar de zending
noodig, opdat zij niet aan den Islam ten buit vallen.

Wat is van dit alles waar?

Het kan niet worden ontkend, dat de geschiedenis geen
hemoedigend antwoord heeft gegeven. Het was tot dus-
ver bijna allerwegen een ploegen op rotsen.

Maar het gaat niet aan alle vrucht aan dezen zendings-
arbeid te ontzeggen.

Onze Oost-Indië spreken reeds van een bijzonderen
zegen. Niet alleen zijn er overal open deuren, en weten
onze zendelingen op Java ternaauwermond van alle ge-
boden gelegenheden gebruik te maken; maar ook zijn er
reeds duizenden toegebracht. En binnen weinige dagen
hoopt de Inlandsche kerk van Djoeja haar eigen, Ja-
vaneschen predikant te bezitten.

Op de groote Algemeene Zendingconferentie in 1924
te Jerusalem gehouden, is deze vraag naar de vrucht ook
aan de orde gesteld. De arbeiders op het zendingsveld
moesten hun eigen ervaringen meedeelen. En treffende
aanlijzen van Gods almachtige genade werden vermeld.
Behalve Ned. Indië kon ook Abessynië van duizenden
bekeerlingen spreken. En veler getuigenis was, dat de
Mohammedaansche wereld open ligt voor de prediking
van het Evangelie.

Dit wordt nog niet algemeen ingezien, en de arbeid
onder de Mohammedanen is dan ook tot dusver bij vele
zendingsgenootschappen, vooral in het buitenland, tuma-
lijk wel verwaarloosd geweest.

Enkele getallen en namen mogen dit uitwijzen. Niet,
dat wij hiermede iets nieuws zeggen; want reeds op de
Conferentie van Lucknow in 1911 is ook reeds op dezen
dreeven stand van zaken gewezen; en hoewel sindsdien
13 jaren verlopen zijn, is verbetering nauwelijks inge-
treden.

Practisch onbezet zijn de volgende Mohammedaansche
landen en streken: Afghanistan, de provincies Hedjaz,
Asir, Nejd en Andramaut in Arabië, Russisch Turkestan,
grote deelen van Siberië, Boekhara, het Oostelijk deel
van de Maleischen archipel, en Socotra; ook de Mo-
hammedaansche bevolking van Madagascar, Albanijë,
Bulgarië, Jugoslavië, de Krim, Georgia en Europeesch
Rusland, Tripoli in Noord-Afrika, de Fransche Soedan,
het groote Auragebergte, de Sahara, en Marocco. Al
deze streken bevatten tezamen een Mohammedaansche
bevolking van 40.000.000. Voor de 8.000.000 Mohamme-
danen in China is ternaauwermond één zending ter be-
schikking. Ook het gebied der 60.000.000 Mohammedanen
in Engelsch Indië kan zonder bezwaar „onbezet" worden
genoemd; er wordt zoo goed als niet aan hen gedacht.
Er zijn in Engelsch Indië 5000 zendingen, maar wie
bekommerd zich van hen over de Mohammedanen?

Men berekent, dat er waarschijnlijk 100.000.000 Mo-
hammedaansche vrouwen en meisjes zijn, tot wie het
Evangelie op geenerelei wijze komt. Voor hen alleen zijn
100.000 krachten noodig. Dit een voorbeeld wijst er af-
doende op, dat men geen enkele reden heeft, te zeggen,
dat er reeds genoeg zendingskrachten werkzaam zijn.

Natuurlijk wordt de wereld der Mohammedanen niet
geheel vergeten; een vergelijking van de bovenstaande
cijfers met het getal van de belijders van den Islam wijst
dit wel uit. Maar het gaat meestal zoo toe, dat in een
Mohammedaans land de zendingen op een bepaald
punt worden saamgebracht, alzoo in en vanuit dit cen-
trum arbeiden, maar de zeer verre en wijde omtrek wordt
dan niet bereikt.

Men heeft het noodig geacht den schreienden nood der
Mohammedaansche wereld eens opzettelijk onder de
oogen te zien. Daartoe werd, behalve eenige speciale
conferenties, ook de Algemeene Zendingconferentie te
Jerusalem gehouden in het voorjaar van 1924, waarover
wij op deze plaats reeds vroeger schreven. Maar men
heeft het hierbij niet gelaten. De Christelijke kerk moet
het weten, wat er in die wereld van den Islam bedien ten
dage omgaat; welke groote kansen God aan het Evan-
gelie geeft; hoe verwaarloosd de zorg van de Christen-
heid voor de Mohammedanen tot dusver is geweest; hoe-
veel er te doen is, en welke rijke beloften de arbeid onder
de Mohammedanen bevat.

Daarom is onder leiding van dr. John Mott, voorz. van
den Internationalen Zendingraad, een boek de wereld
ingezonden, onder den titel: „The Muslim world of to-
day". Dit boek van 400 bl. bevat niet minder dan 23
hoofdstukken of artikelen, geschreven door schrijvers en
schrijvers van naam. Alle belangrijke kwesties komen
natuurlijk ter sprake, als het Kalifaat, de Islam en niet
rasenprobleem, journalisme, literatuur, het vrouwen-
vraagstuk, enz.

De vraag, die bij het lezen van dit boek opkomt, is: wat
heeft het Christendom tegenover deze geweldige macht te
stellen? Neem alleen eens het vraagstuk van de jour-
nalistiek. De bekende dr. Zwemer wijdt er een artikel aan
van meer dan 30 bl. Alleen in Engelsch Indië zijn 222
Mohammedaansche nieuwsbladen.

In Ned. Indië is de pers ook druk in de weer. Op Java
zijn 8 nieuwsbladen en op Sumatra en de andere eilanden
10; op Java alleen 24 periodieken. De namen zijn ook
merkwaardig: „Licht van Sumatra", „Jong Java", „Licht
van Indië", „Jong Sumatra", „De herleving van den Is-
lam", „De Aera van den Islam", enz. Dit alles wijst op
een ontwakking van den Islam.

Het loont de moeite, op sommige artikelen uit dit boek
nader de aandacht te vestigen.

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stammen.

Scheiding van Kerk en Staat in
Zweden.

Ook in Zweden is er een actie gaande voor de